

Varoja – zimsko zdravljenje čebeljih družin

Suzana Skerbiš, dr. vet. med.,¹

in Anita Vraničar Novak, dr. vet. med.²

¹ NVI OE Nova Gorica, Pri hrastu 18, Nova Gorica,

in ² NVI OE Novo mesto, Šmarješka cesta 2, Novo mesto

suzana.skerbis@vf.uni-lj.si, anita.vranicarnovak@vf.uni-lj.si

Novembra se okolje že močno shladi, pričakujemo prvi mraz. Čebele se bodo pri zunanjih temperaturah pod 15 °C stisnile v zimsko gručo, življenje v panju se bo umirilo in pripravilo na zimsko mirovanje.

Če ste bili čebelarji med sezono skrbni pri diagnostiki napadenosti čebeljih družin z varojami in uspešni pri pravočasnem zniževanju števila varoj v čebeljih družinah, vas v prihajajočih dveh mesecih čakajo še zadnja opravila v zvezi z zdravljenjem varoze. Pravilnik o ukrepih za ugotavljanje, zatiranje in preprečevanje varoze čebel (UL RS št. 21/20) v 7. členu določa, da morajo imetniki čebel v čebeljih družinah najmanj dvakrat letno zagotoviti preventivne ukrepe proti varozi: prvič po zadnjem točenju medu oz. najkasneje do 15. avgusta in drugič v jesenskozimskem času, ko so čebelje družine brez zalege.

V čebelarstvih, kjer čebelarji niso izvajali diagnostike napadenosti z varojami in niso pravočasno zdravili čebeljih družin, jih lahko v čebeljakih pričakajo panji, v katerih so sati polni hrane, čebel pa ni (čebelje družine, v katerih je do 30 % poletnih čebel poškodovanih od varoje, ne preživijo do zime, in tudi 7-% napadenost zimskih čebel lahko privede do propada čebelje družine).

Že v oktobru in novembru je treba pripraviti čebelje družine in panje za zimsko zdravljenje: odstraniti in

ustrezno skladiščiti mediščno satje (če tega niste storili že prej), odstraniti voščene mostove med zgornjimi letvicami satnikov v plodišču ter očistiti matične mreže in podnice.

Samo zdravljenje je treba opraviti, ko v panjih ni več prisotne zalege. Kdaj je ta čas? Običajno tri tedne potem, ko zunaj nastopi prva slana. Priporočljivo je zimsko zdravljenje opraviti takoj, ko za to nastopijo pogoji, da čebele čimprej razbremenimo škodljivega vpliva, ki ga prinaša napadenost z varojami. Zimsko zatiranje varoj je treba opraviti pri vseh družinah, ne glede na napadenost, z eno vrsto zdravila.

Za zatiranje varoj se lahko uporabljajo izključno zdravila, ki so uradno registrirana za uporabo v čebelarstvu in imajo dovoljenje za uporabo v Republiki Sloveniji. Informacije o registriranih zdravilih, ki se lahko uporabljajo v RS, so na voljo na spletni strani www.uni-lj.vf-nvi.si.

Za zatiranje varoj v zimskem času so na razpolago naslednja zdravila: ApiBioXal, Oxuvar, Oxybee, VarroMed ter Varidol. **Pri uporabi zdravil je treba dosledno upoštevati navodilo proizvajalca zdravila in navodilo veterinarja, ki je zdravilo izdal.** Pri zdravljenju je treba nositi zaščitno opremo: zaščitna oblačila, rokavice, ki so odporne proti kislini, in zaščitna očala.

Pred zdravljenjem je treba v panje obvezno vstaviti testne vložke. Preverjanje odpadlih varoj je treba opraviti po 14–21 dneh. Če v tem času odpade več kot 100 varoj, se je treba o dodatnih ukrepih posvetovati z območnim veterinarjem VF NVI. Prav tako so za vse informacije in vprašanja glede zimskega zatiranja varoj na voljo veterinarji VF NVI – telefonsko ali po e-pošti ter po dogovoru tudi osebno v pisarnah na posameznih enotah NVI.

Viri:

Cameron, J. J., Ellis, James D.: Integrated Pest Management Control of *Varroa destructor* (Acari: Varroidae), the Most Damaging Pest of (*Apis mellifera* L. (Hymenoptera: Apidae)) Colonies; *Journal of Insect Science*, (2021) 21(5): 6; 1–32.

Preglednica: Zdravila za zimsko zatiranje varoj

Zdravilo	Zdravilna učinkovina	Oblika zdravila	Način uporabe	Temperatura ob zdravljenju	Ekološka čebelarstva
Api-BioXal	oksalna kislina	kristali oksalne kisline v obliki dihidrata	sublimacija, kapljanje (4,2% raztopina), zdravljenje enkratno	min. temp. 5 °C, optimalna 8–10 °C	da
Oxuvar	oksalna kislina	raztopina oksalne kisline dihidrat	kapljanje, zdravljenje enkratno	temperatura nižja od 5 °C	da
Oxybee	oksalna kislina	raztopina oksalne kisline dihidrat z glicerolom	kapljanje, zdravljenje enkratno	minimalna temp. 3 °C	da
VarroMed	mravljinčna kislina, oksalna kislina	raztopina	kapljanje	/	da
Varidol	amitraz	raztopina	dimljenje, aerosol	temperatura več kot 10 °C	ne

Jurić, A. Sistematično zatiranje varoj – zdravstveni vidik I. del.
 Jurić, A. Sistematično zatiranje varoj – zdravstveni vidik II. del.
 Smodiš Škerl, M. I., Rivera-Gomis, J., Tlak Gajger, I., Bubnič, J. et al.
 (2021): Efficacy and toxicity of VarroMed used for controlling

varroa destructor infestation in different seasons and geographical areas. *Applied Sciences*, 11, 8564.
 Vidal – Naquet, N. (2015): *Honeybee Veterinary medicine: Apis mellifera L.*

Orientalški sršen na italijanskoslovenski meji

Franci Šivic

franci.sivic@gmail.com

Dr. Paolo Zucca je veterinar. Deluje v okviru Službe za zdravstveno preventivo, varno hrano ter veterino v italijanski avtonomni deželi Furlaniji - Julijski krajini. Je tudi ljubiteljski čebelar in trenutno največji poznavalec orientalskega sršena. Ker meni, da se bo začel ta novi vsiljivec, ki se je pojavil najprej v Trstu, zaradi podnebnih sprememb širiti tudi v sosednje dežele, predvsem v Slovenijo in Avstrijo, je letošnjega 24. avgusta sklical sestanek predstavnikov veterinarjev in čebelarjev omenjenih dežel.

Srečanje je bilo na sedežu mednarodne policije v kraju Vrata-Megvarje na italijanskoavstrijski meji, s slovenske strani pa sva se ga udeležila skupaj z dr. Metko Pislak Ocepek z Veterinarske fakultete Univerze v Ljubljani.

O orientalskem sršenu (*Vespa orientalis*) sta bila doslej v *Slovenskem čebelarju* objavljena že dva članka, in sicer decembra 2019 in junija 2020, zato že takrat znanih dejstev ne bi ponavljal, osredotočil pa bi se na nekatere novosti, ki sem jih izvedel na omenjenem srečanju. Zanimivo je, da se orientalski sršen rad prehranjuje z različnimi odpadki, celo s fekalijami psov in mačk, pa tudi z mesom poginulih živali, na primer z mišmi in podganami ter z že razpadajočimi ribami.

Foto: Paolo Zucca

Orientalški sršen (*Vespa orientalis*)

Je agresivnejši kot evropski sršen (*Vespa crabro*) in napada tudi ljudi. Dr. Paolo Zucca je poročal, da lahko pet do deset pikov povzroči smrt človeka, če ne poišče pravočasno medicinske pomoči. Povedal je, da je dr. A. Buxton z univerze v Cambridgeu že pred dobrimi sto leti na bližnjem vzhodu raziskoval vsebino prebavnih organov orientalskega sršena in našel v njih med drugim celo vrsto koliformnih bakterij, ki se običajno najdejo v pitni vodi, okuženi s fekalijami. Te in druge bolezenske mikroorganizme lahko prenaša neposredno na človeka z ugrizi in piki.

Orientalški podobno kot azijski sršen (*Vespa velutina*) povzroča škodo v čebelarstvu, pa tudi v sadjarstvu ter vinogradništvu. Glede azijskega sršena ni bilo slišati nič novega, razen tega, da se je trenutno, po njegovih

Azijski in orientalski sršen v Italiji

Azijski (*Vespa velutina*) in orientalski sršen (*Vespa orientalis*) sta nam najbližje v sosednji Italiji. Po podatkih vodje italijanskega Nacionalnega referenčnega laboratorija v Italiji, dr. Franca Mutinellija, so trenutne lokacije, kjer so ju ugotovili, naslednje:

- **Azijski sršen** je že stalno v regijah Ligurija (zahodni in vzhodni del) in Toskana (severni del na meji z Ligurijo), v letu 2021 pa so ga ugotovili tudi v regiji Lombardija med provincama Pavia in Piacenza (po podatkih dr. Zucce na črti Benetke–Treviso).

- **Orientalški sršen** je avtohtona vrsta na območju južne Italije (Sicilija, Kalabrija), ki se je razširila v regije Kampanijo, Lazio in Toskano. V letu 2020 so ga občasno opazili v Genovi (regija Ligurija), septembra 2021 pa so ga prvič na Sardiniji. Od leta 2018 orientalskega sršena videvajo tudi v Trstu, kamor so ga najverjetneje zanesli z ladijskim tovorom.

V Sloveniji azijskega sršena še nismo ugotovili. V letu 2019 smo opazili en primerek orientalskega sršena v Ankaranu, od takrat pa ni bilo nobenih opažanj tega sršena, zato domnevamo, da se v Sloveniji še ni razširil.

Dr. Metka Pislak Ocepek, VF NVI